

บทบาทผู้นำชุมชนกับการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาวบ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

The role of community leaders to an Identity maintenance Stars Parade Tradition,
Ban Tha Rae , Tha Rae Sub-district, Muang District, Sakon Nakhon.

วิชิต สุขศิริ¹

Wichit Suksiri

E-mail: Chanchaijew@rsu.ac.th

ชาญชัย จิวจินดา²

Chanchai Jewjinda

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำกับการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาวบ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการของประเพณีแห่ดาว 2) ศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว 3) ศึกษาบทบาทผู้นำในการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูล 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนท่าแร่ 10 คน คนในชุมชนท่าแร่ 6 คน คนนอกชุมชนท่าแร่ที่เคยเข้าร่วมประเพณี 4 คน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีแห่ดาวเกิดขึ้นพร้อมกับการตั้งชุมชนท่าแร่ในค.ศ.1884 (พ.ศ.2427) ซึ่งเป็นชุมชนคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก โดยการนำของบาทหลวงเกโก มิซซันนารีชาวฝรั่งเศส และครูทัน ครูคำสอนชาวเวียดนาม ที่ได้นำคริสตชน 40 ครอบครัว (เป็นชาวเวียดนาม คนท้องถิ่นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพอบ) ล่องแพข้ามหนองหานมาอีกฝั่งและตั้งเป็นชุมชนท่าแร่ในปัจจุบัน ประเพณีแห่ดาวเกิดจากความเชื่อทางศาสนาในการเฉลิมฉลองการกำเนิดของพระเยซูเจ้า ที่โหราจารย์ได้ตามดวงดาวไปจนพบสถานที่ประสูติ ชาวคริสต์จึงถือกันว่าดวงดาว เป็นสัญลักษณ์แห่งการประสูติในฐานะเป็นพระผู้ช่วยให้รอด จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเพณีแห่ดาวมีวิวัฒนาการ 3 ช่วง คือ ยุคดั้งเดิม ยุควิวัฒนาการ และยุคการท่องเที่ยว 2) รูปแบบอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว มี 2 ประเภท คือ แห่ดาวแบบดั้งเดิมหรือที่เรียกว่าแห่ดาวมือถือ และแห่ดาวใหญ่หรือขบวนแห่ดาวประกวด ซึ่งทั้งสองเป็นองค์ประกอบหลักของประเพณีแห่ดาวในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมเสริมที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้แห่ดาวเป็นที่รับรู้ (Perception) ของคนภายนอก ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน จนกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย 3) ผู้นำชุมชน 3 ประเภท คือ ผู้นำทางสังคม ได้แก่ พระคุณเจ้า ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณคาทอลิกในมิสซังท่าแร่-หนองแสง และในวัดอาสนวิหารอัครเทวดามีคาแอล ผู้นำทางการเมือง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าแร่ และผู้นำทางธุรกิจ ได้แก่ ผู้ประกอบการในชุมชน มีบทบาทเป็นอย่างมากในการธำรงอัตลักษณ์ของแห่ดาว โดยเป็นผู้กำหนดทิศทาง รูปแบบขั้นตอน และเป็นผู้บริหารจัดการให้กิจกรรมดำเนินไปตามแผนงานที่วางไว้ โดยผสานความร่วมมือกับชุมชน วัด โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การสืบสานประเพณีแห่ดาวเป็นหน้าที่ของสถาบันหลักในชุมชนอันได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ที่ต้องเป็นผสานความร่วมมือในการปลูกฝังคติความเชื่อ ค่านิยม การตระหนักรู้ถึงคุณค่าประเพณีแห่ดาวแก่เยาวชน ผู้อาวุโสต้องเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชนและบุคคลภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ชุมชนต้องปรับบทบาทของตนเองให้มีความโดดเด่นเป็นแม่ข่ายหลัก ภาครัฐและเอกชนก็ต้องปรับบทบาทตนเองเป็นเพียงผู้สนับสนุน (Supporter) และผู้ประชาสัมพันธ์ (Promoter) อันจะทำให้แห่ดาวธำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทผู้นำชุมชน การธำรงอัตลักษณ์ ประเพณีแห่ดาว

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

² อาจารย์ประจำ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

In this research The role of community leaders to an Identity maintenance Stars Parade Ban Tha Rae Tha Rae Sub-district Muang District Sakon Nakhon; aimed to 1) study History and Evolution of Stars Parade Tradition 2) study type of an identity stars parade tradition 3) study The role of community leaders to an Identity maintenance Stars Parade Tradition. The qualitative research by means of in-depth interview, 20 informants, 10 community leaders, 10 community members, 6 community members, outsiders, community members. People then categorize information. Analyze data and presented in descriptive form.

The results of the study revealed that 1) The Star of the Stars was formed in 1884 with the establishment of the Community of Minerals, a Christian Catholic community. By the introduction of the goggles. French missionary and Vietnamese teachers. The church has 40 families (Vietnamese people). Vietnam, the local people accused of ghouls. Rafting across the Nonghua to the other side and the community is the current mineral. The Star Parade is based on Christian faith in celebrating the birth of Jesus. The astrologer follows the star to find the place of birth. Christians are considered to be stars. Is a symbol of birth as the Savior? From the past to the present day, the Star Parade has evolved into three phases: the traditional era of evolution and the tourism era. 2) There are two types of star identities: a traditional star or a mobile star. And the big star parade or star parade. Both are the main components of the current Stargate tradition. There is also an extra activity that is another factor that causes the star to perception of the outside, which serves to promote each other. It became the identity of the only star in Thailand. 3) There are three types of community leaders, namely, the Monsignor, the spiritual leader of the Catholic Church in Miss Sangang. And in the temple of angels, angels, angels. Political leaders include Tambon Tha Min And business leaders are entrepreneurs in the community. Plays a very important role in the identity of the star. It is the direction. Step pattern And manage the activities to follow the plan. By integrating with the community, schools, temples and related organizations. 4) Celebrating the star traditions is the duty of the main institutions in the community, including temples, temples, and schools to integrate the cooperation in cultivating the beliefs, values, awareness, values, traditions, stars, youth. Seniors must be leaders in collaborating with the government. Private individuals and outsiders who take part in the operation The community needs to adjust its role to be dominant as the main task. The public and private sectors need to adjust themselves to be supporters and promoters that will keep the star in a sustainable way.

Keywords: The role of community Leaders, Identity maintenance, Stars Parade Tradition

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีมากที่สุดในโลก เพราะภายในประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่กระจุกกระจายทั่วไปในแต่ละภูมิภาค คติความเชื่อของคนกลุ่มต่างๆจะเป็นมูลเหตุให้เกิดระบบของการอยู่ร่วมกัน ทั้งยังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไป หลายวัฒนธรรมประเพณีเป็นที่รู้จักขณะที่มีอีกหลายประเพณีที่กำลังเลือนหายไป เนื่องจากไม่สามารถทรงคุณค่าของตัวเองได้ภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ ประเพณีที่ยั่งยืนอยู่ได้ล้วนผ่านกระบวนการสร้างเสริมคุณค่าโดยวิธีการปรับ แต่ง เติม ลดทอน บางสิ่งจนกลายมาเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างชื่อเสียง ความภาคภูมิใจให้คนท้องถิ่นนั้นๆ สิ่งหนึ่งที่ทำให้คงอยู่ได้คือการเข้ามามีบทบาทขององค์กรภาครัฐและเอกชน ที่นำเอาทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นจุดเด่นของแต่ละประเพณีมาตีค่า เสริมราคาในมิติทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างจุดขายและส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเป็นการนำมาซึ่งเม็ดเงินหมุนเวียนอันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้ขับเคลื่อนไป เมื่อมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักประเพณีจะกลายเป็นสิ่งดึงดูดงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ชุมชนก็มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ แต่งเติมกิจกรรมให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ทั้งด้านแนวคิดและปฏิบัติการซึ่งเป็นเหตุทำให้รูปแบบประเพณีเริ่มเปลี่ยนไป หลายประเพณีที่ถูกปรับกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการด้านการท่องเที่ยวให้มีกิจกรรมเพื่อความบันเทิง กิจกรรมเพื่อความผ่อนคลาย จนในที่สุดประเพณีอันดั้งเดิมกลายเป็นเพียงการแสดงโชว์ที่เน้นกิจกรรมมากกว่าพิธีกรรม ตัวอย่างเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร ที่มีคุณค่าแต่กระพี้ไม่มีแก่นแท้ ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ (Koonphol, 2016)

ภายใต้บริบทดังกล่าวชุมชนท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นชุมชนชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย มีประเพณีที่ตึงตังคอยยึดเหนี่ยวจิตใจ ผสานความคิด กำลังทรัพย์ และกำลังกายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนคือ ประเพณีแห่ดาวคริสต์มาส ในวันที่ 24 ธันวาคมของทุกปี ซึ่ง ดาว เป็นสัญลักษณ์แห่งการประสูติของพระเยซูเจ้าและเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ที่โหราจารย์ติดตามดวงดาวไปจนพบสถานที่ประสูติของพระกุมาร ทำให้ชาวคริสต์ถือเอาเป็นสัญลักษณ์ในคติความเชื่อทางศาสนา ในวันดังกล่าวชาวท่าแร่จะนำดาวมาแห่เป็นขบวนรอบชุมชนไปจนถึงวัดอาสวิหารอัครเทวดามีคาแอลอันเป็นวัดประจำหมู่บ้าน จากนั้นจะมีการแสดงละครเทวดาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ในอดีตประเพณีแห่ดาวเป็นเพียง วัฒนธรรมชายขอบ ของชุมชนชาวคริสต์ที่อาศัยท่ามกลางวัฒนธรรมพุทธส่วนใหญ่ในพื้นที่ แต่ในปัจจุบันประเพณีแห่ดาวได้กลายมาเป็นหนึ่งภาพลักษณ์ของจังหวัดสกลนครในเวทีการท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาที่มาของประเพณีพร้อมวิวัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบันอันกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งปัจจัยด้านผู้นำซึ่งเป็นหนึ่งในพลวัตการดำรงอยู่ของประเพณีแห่ดาว ที่สามารถช่วงชิงพื้นที่ในการแสดง อัตลักษณ์ให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มวัฒนธรรมกระแสหลักและมีบทบาทเป็นหนึ่งในภาพลักษณ์ใหม่ของจังหวัดสกลนคร และในท้ายที่สุดก็จะทำการนำเสนอแผนการสืบสานประเพณีแห่ดาวที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อใช้ในการอนุรักษ์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการของประเพณีแห่ดาว
2. ศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาว
3. ศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว

วิธีการดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัย (Methodology) ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการประเพณีแห่ดาวจากเอกสาร สัมภาษณ์ และการลงพื้นที่สำรวจชุมชน

ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในช่วงระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2560 – เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2560

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน 2) กลุ่มคนในพื้นที่ 6 คน 3) กลุ่มคนนอกพื้นที่ 4 คน

โดยผู้วิจัย มุ่งศึกษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นภายใต้การนำของผู้นำชุมชนว่า มีบทบาทและอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง การเกิดขึ้นของรูปแบบลักษณะประเพณีแห่ดาวปัจจุบันอย่างไร เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงภายใต้บริบททางสังคม ข้อค้นพบจะถูกนำมาทบทวน วิเคราะห์ ปรับปรุง สรุปอภิปรายผล เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้เป็นแผนการสืบสานประเพณีแห่ดาวต่อไป

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ประเพณีแห่ดาวของชุมชนท่าแร่เป็นประเพณีทางคริสต์ศาสนาที่มีแห่งเดียวในประเทศ ที่กำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ที่แสวงหาการท่องเที่ยวเชิงบริโภคความเป็นอดีต ซึ่งเป็นสื่อสะท้อนย้อนกลับไปเห็นภาพรากเหง้าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านคติความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต ว่ามีลักษณะเช่นไรจนมาถึง

ภาพลักษณ์ในปัจจุบัน ประเพณีแห่ดาวเป็นประเพณีที่สร้างความภาคภูมิใจให้ชาวท่าแร่และชาวคริสต์ทุกคน เพราะ เป็นพื้นที่ที่รองรับแสดงตัวตนให้สังคมภายนอกรับรู้และยอมรับว่าเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของชาติ การยอมรับเกิดขึ้นจากความเห็นพ้องที่ต้องการเสนอภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดีงามที่มีความเป็นสากล ด้วยการปรับปรุงยุคสมัยภายใต้แนวคิดการประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยว

2. ประเพณีแห่ดาวเกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งชุมชนท่าแร่ จากการนำของบาทหลวงชาเวียร์ เกโก มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1884 (พ.ศ. 2427) ที่นำคริสต์ชนมาตั้งชุมชนและเผยแพร่คริสต์ศาสนาให้จนกลายเป็นศาสนาประจำชุมชน ซึ่งการแห่ดาวเป็นหนึ่งในรูปแบบการแสดงออกทางความเชื่อที่ถือปฏิบัติในวันคริสต์มาส เป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์ในวันประสูติพระกุมาร โดยมีการจุดเทียนแล้วเวียนรอบโบสถ์ และเข้าไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แสดงเทียนนั้นอุปมาเป็นแสดงของดวงดาวประจำตัวพระกุมารที่นำทางโหราจารย์ให้ไปพบ และเป็นแสงนำทางไปสู่ทางรอดตามความเชื่อ เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง ประเพณีแห่ดาวของชาวท่าแร่จึงมีพัฒนาการด้านแนวคิด รูปแบบ วิธีการ ต่างๆ ขึ้น ซึ่งแบ่งได้ 3 ยุค คือ 1) ยุคดั้งเดิม ค.ศ. 1884 - 1980 (พ.ศ. 2427 - พ.ศ. 2523) การแห่ดาวใช้เทียนจุดให้ส่องสว่างเพื่อใช้แห่รอบชุมชนและโบสถ์ ซึ่งการแห่เป็นการแสดงออกแทนความเชื่อมีแสงเทียนเป็นสัญลักษณ์แทนดาว ต่อมามีการประดิษฐ์ดาวขนาดเล็กที่เรียกว่าดาวมือถือทำจากไม้ไผ่ 5 แฉกและนำเทียนมาใส่ไว้ตรงกลาง แห่รอบหมู่บ้าน พร้อมกับการร้องเพลงคริสต์มาสสลับกับสวดภาวนาเข้ามาบริเวณโบสถ์ และเข้าไปประกอบพิธีมิสซา 2) ยุคการเปลี่ยนแปลง ค.ศ. 1981-2002 (พ.ศ. 2524-2545) พระคุณเจ้าคายน แสนพลอ่อน ได้ทำการปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เปิดกว้างเพื่อการเผยแพร่ สร้างความสามัคคี การรับนโยบายจากกรุงโรม นำมาปรับปรุงรูปแบบประเพณี ให้มีการทำดาวขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อนำมาแห่ใส่รถ จัดทำเป็นขบวน มีการแห่ 2 ครั้ง คือ วันที่ 24 ธันวาคมแห่ที่ชุมชนท่าแร่ และวันที่ 25 ธันวาคมตัวเมืองสกลนคร 3) ยุคการท่องเที่ยว ค.ศ. 2003 - 2017 (พ.ศ. 2546 - 2560) นายปรานชัย บวรรัตนปราน ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้บรรจุแห่ดาวให้เป็นประเพณีประจำจังหวัด เป็นการต่อยอดจากยุคที่ 2 มีการนำระบบเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการประกวดเข้ามาใช้ แห่ดาวจึงมีรูปแบบแตกต่างจากเดิม ด้านแนวคิด มีการเพิ่มแนวคิดการจัดการให้มากขึ้นสนองตอบคนหลายกลุ่ม เช่น เพื่ออนุรักษ์สืบสานประเพณี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อสานสัมพันธ์คริสตชนในเขตปกครอง เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน เพื่อสนับสนุนงานการเผยแพร่ เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ภาพในครัวเรือนให้แน่นแฟ้น ด้านรูปแบบ มีการเพิ่มจำนวนวัน จากเดิมในชุมชนท่าแร่วันที่ 24 และตัวเมืองวันที่ 25 มาเป็นวันที่ 21 - วันที่ 25 ธันวาคม กิจกรรมมีความหลากหลาย การแห่มี 2 แบบ คือแห่แบบดั้งเดิม เป็นการแห่แบบเดินเท้า มือถือดาวขนาดเล็กแห่รอบชุมชนและโบสถ์ และแห่แบบรถขบวน จะเป็นการแห่โดยใช้รถ ดาวจะมีขนาดใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เมตร มีการตกแต่งอย่างสวยงาม มีกิจกรรมเสริมเพื่อการท่องเที่ยวมากมาย

ลักษณะการก่อตัวของอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว เกิดจากการเปลี่ยนแนวคิดในการจัดงานให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยมีการหยิบยกเอาทุนทางวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนมาสร้างคุณค่า ตีราคา นำเสนอภาพลักษณ์ชุมชนในด้านความเป็นอารยะและสากล เป็นการประดิษฐ์ใหม่ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการแสดงออกถึงความพยายามในการทรงคุณค่าให้ได้ในสภาวะการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การก่อตัวของอัตลักษณ์ปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อพระสังฆราชคายน แสนพลอ่อน พยายามผลักดันให้แห่ดาวออกสู่สายตาคนภายนอกด้วยให้ชุมชนท่าแร่และชุมชนชาวคริสต์อื่นทำดาวเพื่อการแห่ ในลักษณะเป็นขบวนโดยบรรพบุรุษภรรยา สามล้อ บ้าง นำมาแห่ในบริเวณตัวเมือง อันเป็นที่ตั้งของสำนักมิสซังท่าแร่ - หนองแสง แต่ไม่ประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง จนกระทั่งได้มีการบรรจุให้เป็นประเพณีของจังหวัดสกลนคร ททท. ได้เข้ามามีส่วนในการส่งเสริม ทำให้รูปลักษณะของประเพณีแห่ดาวเปลี่ยนไป คือ มีการประดิษฐ์ดาวหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น ไฟนีออน กระดาษสี โฟม รถบรรทุกขนาดใหญ่ มีองค์ประกอบเสริมในรถขบวน เช่น กวางเรนเดียร์ ถ้ำแม่พระ มินิคาร์แสดงนั่งบนขบวน เป็นต้น การจัดการมีการขยายเพิ่มวันจัดงานให้มีหลายวันขึ้นครอบคลุมวันที่ 24 และ 25 และมีการจัดแบบคู่ขนานคือบริเวณชุมชนท่าแร่และตัวเมืองสกลนคร และในงานยังมีกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวอื่นๆ อีกจำนวนมาก ทั้งนี้เห็นได้ว่า ประเพณีแห่ดาวมีความหลากหลายและยิ่งใหญ่ขึ้น ซึ่งความยิ่งใหญ่ อลังการ สวยงามนี้ล้วนแล้วแต่เป็นอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวในปัจจุบัน

3. บทบาทผู้นำในการก่อรูปและการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว ผู้นำชุมชนทำแร่ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนร่วมในกระบวนการก่อรูปอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวด้านปฏิบัติ ซึ่งผู้นำเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาหรือมีอิทธิพลทางความเชื่อเท่ากับนักบวช ดังนั้นในแง่ของการกำหนดแนวคิด หรือการเสนอสัญลักษณ์เพื่อการสื่อความหมายอันเป็นกรอบแนวคิดในโครงสร้างประเพณีจึงเป็นหน้าที่ของนักบวช ในแง่การบริหารจัดการเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวก็ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญ ไม่มีอำนาจหน้าที่พอที่จะดึงเครือข่ายองค์กรต่างๆ มาร่วมงานได้ ซึ่งทท.และหน่วยงานรัฐอื่นๆ สามารถทำได้ ฉะนั้นบทบาทผู้นำชุมชนจึงถูกตีกรอบให้เป็นเพียงผู้นำปฏิบัติการเท่านั้น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะทำหน้าที่ในการพาชาวบ้านประดิษฐ์ดาวแห่ ตกแต่งขบวน จัดอาคารสถานที่ ดูแลอำนวยความสะดวกในงาน ประสานงาน เป็นต้น

บทบาทด้านการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว ผู้นำภายในมีบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ เข้ามาช่วย เช่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต เสียงตามสาย และการบอกปากต่อปาก ด้านการจัดแสดงโชว์ มีการจัดอย่างยิ่งใหญ่ อลังการไปด้วยขบวนแห่และแสงสีจำนวนมากหลายร้อยขบวน ด้านเรื่องการแข่งขัน มีการจัดการประกวดเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์และความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมงานให้เกิดขึ้นกับชุมชนชาวคริสต์และชุมชนอื่นๆ โดยมีเงินรางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศ ซึ่งถือเป็นสิ่งจูงใจที่ขาดเสียไม่ได้ ด้านการบรรจุในหลักสูตร เป็นการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม ให้แก่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน นำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ และจะช่วยกันรักษาและสืบต่อเมื่อถึงยุคของตน

แนวทางการสืบสานประเพณีแห่ดาวนั้นควรกระทำดังนี้ 1) ปลูกฝังเด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากสนับสนุนให้ไปเรียนคำสอนทุกเช้าจนกลายเป็นกิจวัตร เพื่อให้รับรู้ถึงคำสอน ความสำคัญ ก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่า และจะมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อถึงช่วงเวลาแห่งเทศกาลด้วยวิธีการต่างๆ ตามวัย เช่น ประดิษฐ์ดาว แห่ดาว ชมหรือแสดงละครเทวดา ประกอบพิธีมิสซา แม้กระทั่งเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมต่าง ๆ 2) ปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้นำต้องประสานร่วมมือและเป็นแกนนำพาชาวบ้านร่วมปฏิบัติด้วยตนเอง ต้องจัดสรรเพื่อหาเวลาเข้าร่วมให้ได้เพราะการเข้าร่วมเป็นการแสดงศรัทธาที่มีต่อศาสนาซึ่งจะเป็นการสืบต่อเพราะเป็นการปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่เด็ก เยาวชน และบุคคลภายนอก ให้เห็นว่าสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามที่ชุมชนยึดถือ และยังเป็นการตอกย้ำให้ศรัทธาเหนียวแน่น มั่นคงขึ้น ด้วยการผลิตซ้ำคุณค่าและปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการรักษาขนบประเพณีโดยพฤตินัย

อภิปรายผล

1. อัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาวในปัจจุบัน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยชี้ว่า ประเพณีแห่ดาวเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นของชาวท่าแร่ ที่มีความโดดเด่นและมีพัฒนาการมากที่สุดในประเทศไทย แห่ดาวภาพสะท้อนแนวคิดการช่วงชิงพื้นที่แสดงตัวตนของชาวท่าแร่ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี (เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์, 2549) การนำทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนยึดถือมาเป็นเครื่องมือถือในการต่อรองกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง แม้จะกระแสความเปลี่ยนแปลงทางบริบทดังกล่าวจะมีความเชียวกราด แต่ประเพณีแห่ดาวยังคงยืนหยัดอยู่ได้ พร้อมกับมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นต่อผู้คนในสังคม ซึ่งเกิดจากความพยายามของชุมชนและรัฐที่ต้องการให้แห่ดาวเป็นมากกว่าประเพณีที่แสดงการรำลึก ดังนั้นอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวท่าแร่ในปัจจุบันจึงเป็นผลผลิตใหม่ทางวัฒนธรรมที่มีการปรับประยุกต์แล้ว พร้อมทั้งเป็นที่ยอมรับและยึดถือเป็นรูปแบบหลักในการผลิตซ้ำและถ่ายทอดอัตลักษณ์ดังกล่าวชาวท่าแร่ให้ค่านิยมว่า “ความยิ่งใหญ่อลังการ” ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกถึงว่า งานจัดต้องจัดอย่างยิ่งใหญ่ สวยงามตระการตา มีการจัดงานหลายวัน มีกิจกรรมมากมาย มีรถแห่ดาวเข้าร่วม 200 คัน แต่ละคันมีสีสันทันสมัยเปรียบได้กับดาวบนท้องฟ้า มีการนำแนวคิดการบริหารจัดการ เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดใจ แก้วแวว (2551) ที่ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า เอกลักษณ์ประเพณีสงกรานต์ของทั้ง 2 ชุมชนที่เหมือนกันคือ การจัดให้มีพิธีการอย่างยิ่งใหญ่ มีขบวนแห่ธงชาและแห่ข้าว

แช่ ทำนองเดียวกันงานวิจัยของอำพร ปวงรังสี (2551) ที่ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา ประเพณีแข่งเรือ ชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ และความภูมิใจของชุมชนนั้น ต้องมีความสนุกสนาน สร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น ซึ่งในการจัดมีการนำระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีการวางแผน ฝึกซ้อม นำเทคโนโลยีเข้ามาประกอบใช้ ขณะเดียวกันยังต้องรักษาระบบคุณค่าเดิม ให้มีความโดดเด่น

2. การก่อตัวทางอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยชี้ว่า เนื่องจากท่าแร่ เป็นชุมชนเก่าแก่มียาวกว่า 130 ปี มีประชากรชาวคริสต์ 12,000 คน ซึ่งถือเป็นชุมชนชาวคริสต์ที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ทำให้ได้รับการยกฐานะเป็นตำบลท่าแร่ โดยมีเทศบาลทำหน้าที่บริการชุมชน ภายในตำบลประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ในจำนวนเหล่านั้นมี 7 หมู่บ้านที่เป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งเพื่อให้เกิดความทั่วถึง ในการปกครองจึงมีการแบ่ง 8 หมู่บ้านนั้นแยกเป็น 12 ชุมชน ท่าแร่มีลักษณะที่โดดเด่นในท่ามกลางภูมิศาสตร์ที่แวดล้อมไปด้วยชาวพุทธและโดดเด่นในเวทีชุมชนคริสต์ด้วยกัน เพราะมีศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและหลอมรวมให้เป็นเอกภาพ แม้จะในชุมชนจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อาศัยร่วมกันอยู่ อาทิเช่น ไทยเวียดนาม ไทยย้อ ไทยลาว ทั้งหมดมีคติความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเดียวกันที่มีคำสอนในศาสนาคริสต์ เป็นพื้นฐาน ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันสอดคล้องกับบรรทัดฐานชุมชน มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบสัมมาอาชีพในการหาเลี้ยงชีวิต และใช้ชีวิตให้เป็นไปตามหลักการทางศาสนา ประเพณีแห่ดาวเกิดขึ้นพร้อมกับการก่อตั้งชุมชน นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาประเพณีแห่ดาวมีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นความตั้งใจของผู้นำที่ต้องการสร้างเสริมคุณค่าให้มีความสำคัญในมโนสำนึกของศาสนิกและที่มีใช้ศาสนิก ด้วยความพยายามดังกล่าวปัจจุบันจึงได้รับการบรรจุเป็นหนึ่งในประเพณีประจำจังหวัดสกลนคร เป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดเป็นความภาคภูมิใจร่วมชาวท่าแร่และชาวสกลนคร สิ่งที่ทำให้ประเพณีแห่ดาวเป็นที่ยอมรับ คือ การประดิษฐ์สร้างใหม่ โดยผู้นำชุมชนและผู้นำทางการภายนอก ที่ผลักดันพร้อมกับสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

เงื่อนไขที่ทำให้แห่ดาวมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ชุมชนมีจำนวนประชากรมาก 2) ชุมชนก่อตั้งมาอย่างยาวนานกว่า 1 ศตวรรษ 3) มีคริสต์ศาสนาเป็นเครื่องหล่อหลอมผสมผสานความต่างทางชาติพันธุ์ให้เป็นหนึ่ง ทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีหลักความเชื่อ วิถีปฏิบัติในการดำรงชีวิตแบบเดียวกัน การปฏิบัติบูชาแสดงความศรัทธาในวันที่ 24 และ 25 ธันวาคม นับเป็นการแสดงการชื่นชมยินดี การต้อนรับการกำเนิด

จากคตินี้มาสู่จุดเริ่มต้นการก่อตัวของประเพณีแห่ดาว ซึ่งเป็นพื้นที่แสดงตัวตนของชาวท่าแร่ซึ่งมีสถานะทางสังคมเป็นชุมชนชายขอบ ให้สังคมภายนอกยอมรับด้วยนำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นกิจกรรม แฝงคติความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต

แห่ดาวของท่าแร่ เป็นรูปแบบการแสดงออกประเภทหนึ่งที่มีการดัดแปลงรูปแบบให้สอดคล้องกับชุมชนสภาพแวดล้อมที่ตั้ง โดยรูปแบบเดิมนั้นมีลักษณะที่อิงกับแนวปฏิบัติของชาวยุโรปอันเป็นต้นกำเนิดของคริสต์ศาสนา เช่น การเฉลิมฉลองของชาวยุโรปที่พูดภาษาสเปน เด็กจะนำของขวัญไปมอบให้นักเดินทางที่ซื้อธูปเป็นพาหนะ และเตรียมอาหารเครื่องดื่มไว้ต้อนรับ ในยุโรปกลาง เด็กจะแต่งตัวเป็นพญา 3 องค์ (โหราจารย์ทั้ง 3) แบกดาวและร้องเพลงคริสต์มาสไปตามบ้านเพื่อขอรับบริจาคเงินไปทำสาธารณประโยชน์ เป็นต้น เมื่อคริสต์ศาสนาแพร่เข้ามายังประเทศไทย ความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรม วิธีการเหล่านี้จึงแพร่กระจายเข้ามาด้วยและมีการผสมผสานจนกลายเป็นรูปแบบที่มีความเฉพาะในเวลาต่อมา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansiri (2006) ที่ทำการศึกษาจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย พบว่า เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรไทย ชาวจีนมีการปรับตัวด้วยการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากอิทธิพล 2 ประการ คือ 1) ชาวจีนค้นพบธรรมชาติที่เอื้อต่อการบูรณาการทางสังคมวัฒนธรรมด้วยตนเอง 2) ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐของทั้งสองประเทศเพื่อสนับสนุนการกลมกลืนทางวัฒนธรรมสองชนชาติ ทำนองเดียวกับ เจือจันทร วงศ์พลกานันท์ (2549) ที่ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญ พบว่า ปฏิสัมพันธ์ในชีวิตแต่ละวัน การถูกเบียดขับจากกระแสสังคมหลัก จนกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดให้อยากมีพื้นที่อันอย่าง

มีศักดิ์ศรี และการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร บริการ สิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรีขึ้น

กระแสความเปลี่ยนแปลง ที่รุนแรงตามบริบทโลกภายใต้เงื่อนไขการพัฒนากำลังคาโณมายังประเทศไทยทุกภาค เป็นการเปิดทางให้ระบบทุนนิยมเข้ามามีอิทธิพลในชีวิต ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อเดิมจึงถึงผสานกลืนกลายเป็นเชิงวัตถุนิยมมากขึ้น ผู้ที่ปรับตัวได้คือผู้อยู่รอด ในขณะที่ท้องถื่นหลายแห่งยืนหยัดต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ในทุกมิติ คือ 1) ทางวัตถุ เช่น อาคารบ้านเรือน เครื่องอุปโภคต่างๆ 2) ทางความคิด เช่น ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ 3) ทางพฤติกรรม เช่น วิถีชีวิต จารีตประเพณี กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ลำพังชุมชนไม่อาจต้านทานความเกรี้ยวกราดอันฉาบฉวยรวดเร็วได้ ทำให้สูญเสียตัวตนกลายเป็นชุมชนไร้ราก คือปราศจากหลักยึดในการการดำเนินชีวิต ไร้ดุลยภาพด้านสุขภาวะทางจิตวิญญาณและหลักพื้นฐานการดำเนินชีวิตเป็นผู้ที่มีความหลกลอย ในท้ายที่สุดก็กลายเป็นผู้พ่ายแพ้ในสังเวียนแห่งการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด มีอีกหลายชุมชนที่ยืนหยัดอยู่ได้เพราะมีเสาหลักชุมชนที่แข็งแรง คำจูนและเชื่อมโยงสมาชิกให้มีความมั่นคงเหนียวแน่นสร้างดุลยภาพให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุตตรา มาลาवाल (2558) ที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของชุมชนคาทอลิกอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ถึงแม้หลายอย่างในชุมชนจะเปลี่ยนไป แต่หลักศีลธรรมจริยธรรมยังเข้มแข็ง เพราะชุมชนนำคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิต ภายในชุมชนมีบาทหลวงปกครองใช้หลักการอภิบาล (Pastoral Care) ที่เน้นคุณธรรม ความซื่อสัตย์ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างศาสนาอันชวนรับกับแนวคิดศาสนาสัมพันธ์

ชุมชนท่าแร่เป็นหนึ่งในชุมชนที่ยืนหยัดต่อสู้กับการเปลี่ยนผ่านโดยการสร้างเอกภาพทางความเชื่อ ศาสนาค่านิยม ทศนคติ แนวทางการดำเนินชีวิต นำมาซึ่งอัตลักษณ์ชุมชน 3 ประการ คือ อัตลักษณ์ด้านความเป็นคาทอลิก อัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม และอัตลักษณ์ด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมประเพณีชุมชนท่าแร่ก็มีเหมือนกับชุมชนคริสต์ทั่วไป คือ เทศกาลวันอีสเตอร์ (Easter) วันสมโภชปัสกา (Pasqua) วันฮาโลวีน (Halloween) วันขอบคุณพระเจ้า (Thanksgiving Day) วันคริสต์มาส (Christmas) เป็นต้น หากมองในมุมมองคริสต์ชนทั่วไปท่าแร่ก็มีได้แตกต่างเท่าใดนัก แต่ที่ทำได้โดดเด่นกว่าชุมชนอื่นเพราะได้พัฒนาประเพณีการเฉลิมฉลองในวันคริสต์มาสให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยใช้กระบวนการประดิษฐ์ใหม่ทางวัฒนธรรม มีการรื้อฟื้นเพื่อสร้างความเชื่อมโยงอดีต นำมาเสนอในมิติทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการผลิตซ้ำจนกลายเป็นวิถีปฏิบัติที่คนภายในภายนอก ยอมรับ ประเพณีแห่ดาว ในช่วงต้นยุคการเปลี่ยนแปลง กระบวนปรับเปลี่ยนประเพณีแห่ดาวมีความเสี่ยงสูง เพราะในยุคชุมชนท่าแร่เป็นชุมชนปิด ยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนรอบข้างเท่าใดนัก เกิดจากคติความเชื่อเดิมที่ยังคงฝังติดอยู่ทำให้การทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ รวมถึงการดำเนินชีวิตจะวนเวียนอยู่ภายในกรอบชุมชนเท่านั้น ขณะเดียวกันชุมชนชาวพุทธแวดล้อมก็ยังไม่เปิดกว้างพอที่จะยอมรับความแตกต่างได้ ทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายตั้งแง่คัดต่อกัน ซึ่งเป็นกำแพงที่ต้องเผชิญ นับเป็นงานที่หนักเพราะครั้งแรกที่จัดก็เกิดคำถามถึงความคุ้มค่าและผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จะพึงได้รับ อย่างไรก็ตามการจัดงานยังคงดำเนินต่อมา ถือเป็นความชาญฉลาดเพราะการกระทำเช่นนี้เป็นการผลิตซ้ำ (Repetition) ที่เน้นย้ำกระบวนการรับรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคง อันเป็นแนวทางในการนิยามความหมายของประเพณีแห่ดาวใหม่ ที่ไม่ใช่เพียงรักษาศรัทธาเดิมไว้แต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดศรัทธาใหม่ขึ้นในคนกลุ่มอื่น จะเห็นได้ว่าแต่ละยุคสมัยเงื่อนไขพัฒนาการประเพณีนั้นมีความเหมือนและแตกต่างกัน กล่าวคือเหมือนกันในมิติการแสวงหาพื้นที่ในการแสดงตัวตนผ่านประเพณีอันเป็นทุนทางวัฒนธรรมเดิมที่หลอมรวมความเชื่อความสามัคคีให้เป็นหนึ่ง ในยุคแรกแห่ดาวเป็นกิจกรรมในชุมชนเท่านั้น ทุกคนจะเข้าร่วมด้วยมีจิตสำนึกในบรรทัดฐานชุมชน ผู้อาวุโสจะนำพาลูกหลานร่วมพิธี ต่อมาการแห่ดาวมีความมุ่งหวังและมืองค์ประกอบมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท่าแร่ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง คือด้านสังคม 1) ประชากรคริสต์ง มีการเพิ่มขึ้นลดลงเป็นเหตุให้มีการเคลื่อนที่ เช่น ย้ายถิ่น เปลี่ยนสถานะภาพ เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ 2) เศรษฐกิจ มีอาชีพหลากหลาย มีความรู้ทักษะสูง มีการเปลี่ยนงานมากขึ้น 3) การเมือง มีการกำเนิดขึ้นของระบบการเมืองท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรม 1) ทางวัตถุ วัตถุมีจำนวนมากและคุณภาพดีตอบสนองความต้องการคนได้ คริสต์งท่าแร่ให้ความสำคัญด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น 2) ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์ บรรทัดฐานทาง

สังคมที่แสดงออกและข้อบังคับ มีความละเอียดถี่ถ้วนระเบียบสลับซับซ้อนผู้คนที่ต้องการเหตุและผลมากขึ้น ทำให้ผู้นำทางศาสนาขณะนั้นทำสิ่งที่ชุมชนและสังคมคาดไม่ถึงคือประยุกต์ประเพณีด้วยการนำเอาคติวัฒนธรรมกระแสหลักมาปรับใช้ หมายถึง การนำรูปแบบการแห่ธูปเป็นวิถีปฏิบัติของชาวพุทธสกนครหรือชาวอีสานมาประยุกต์ใช้ในประเพณีแห่ดาว จึงเห็นแห่ดาวในรูปของขบวนแห่เริ่มออกสู่สายตา พร้อมกับบูรณาการกิจกรรมอื่นเข้ามาเสริมเพื่อสานสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มคริสต์ชนในเครือข่ายและสนับสนุนงานการเผยแพร่ การที่ประเพณีแห่ดาวมีการเปลี่ยนไปนั้น สืบเนื่องจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางอันเกิดจากองค์ความรู้ ประสบการณ์การเข้าร่วมพิธีกรรมของท้องถิ่นอื่น โดยเฉพาะในยุโรปทำให้ได้แนวคิดมาปรับใช้เพื่อขยายรับพันธกิจใหม่ที่ทางศาสนจักรกรุงโรมประกาศขึ้นคือแนวคิดศาสนสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุตตรา มาลาवाल (2558) ที่พบว่า การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชุมชนชาวคาทอลิกนั้นเกิด ส่วนหนึ่งเกิดจากการรับแนวคิดศาสนสัมพันธ์มาปรับใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น โดยยึดจิตตารมณ์ ความรัก ความเห็นอกเห็นใจเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน รับรู้คุณค่าที่มีในศาสนาของกันและกัน ร่วมกันสร้างสรรค์ภาพลักษณ์และสันติภาพในสังคม มีหลักปฏิบัติดังนี้ 1) เคารพกันและกัน 2) สุภาพถ่อมตน 3) มีฉลาดรอบคอบ 4) เข้าอกเข้าใจกัน 5) ดำเนินชีวิตที่ซื่อสัตย์ด้วยศาสนา ทำนองเดียวกับงานวิจัยของ เมธินา อุทราส (2552) ที่ศึกษาพัฒนาการและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชุมชนวัดโรมันคาทอลิก จังหวัดจันทบุรี พบว่า เพื่อความอยู่รอดชุมชนต้องปรับตัวคือช่วงการนิยามความเป็นพลเมืองไทย และช่วงการปฏิรูปคำสอน ในการสังคายนาว่าติกันครั้งที่ 2 ซึ่งใจความหลักเป็นการนำเสนอแนวคิดศาสนสัมพันธ์ให้มาปรับใช้ในแต่ละท้องถิ่น

ยุคการท่องเที่ยวเป็นยุคที่รัฐเข้ามามีบทบาท เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญให้ทำประเพณีแห่ดาวกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัด การเข้ามามีบทบาทของภาครัฐเป็นการต่อยอดแนวคิดเดิม ด้วยการประดิษฐ์กิจกรรมเสริมขึ้นมาประกอบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงการจัดการ มีหลักกฎเกณฑ์พิธีการมากขึ้น เช่น กิจกรรมเที่ยวชมสถาปัตยกรรมชุมชนในตอนกลางวัน ขบวนแห่ธูปตอนกลางคืน พิธีมิสซา เกมสและกิจกรรมสันตนาการ การซื้อขายสินค้าบนเส้นทางถนนคนเดิน มีการแข่งขัน การประกวดขบวนธูปดาว เป็นต้น ซึ่งถือเป็นเส้นแบ่งสู่ความเป็นสมัยใหม่ เป็นการยกระดับให้ยิ่งใหญ่เพื่อตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยวด้วยการเพิ่มกิจกรรมเข้าไป ขยายวันจัดงานเป็น 4-5 วันจากเดิมที่เพียงวันที่ 24 ธันวาคมเท่านั้น ทำให้เทศกาลมีความยิ่งใหญ่สืบต่อมา สอดคล้องกับแนวคิด Hobsbawm & Ranger (1983, pp.4) ที่แสดงทัศนะว่า ประเพณีประติรูปเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปรับเปลี่ยนวิถีประเพณีเก่าที่ขาดคุณสมบัติที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมขณะนั้น โดยการสร้าง ผลิตภัณฑ์และปรับเปลี่ยนระบบคุณค่า ที่อ้างอิงวัตถุดิบโบราณ (Ancient Material) เพื่อรับใช้บริบทสังคมที่กำลังเผชิญ แห่ดาวดั้งเดิมแต่เพียงภายในชุมชนเทียนจุดแสดงสว่างแล้วแต่ และพัฒนามาเป็นการใช้ดาวไม้ไฟ ซึ่งเป็นการปฏิบัติเชิงสัญลักษณ์ที่สนองตอบคติความเชื่อมิติเดียวที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติ ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ค่านิยมจึงเปลี่ยนเป็นวิถีปฏิบัติแบบใหม่ ซึ่งแห่ดาวในอดีตอย่างเดียวไม่สามารถทรงคุณค่าได้ในโนอันสัก จึงมีการทำให้ร่วมสมัยโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ พร้อมกับเปิดกว้างให้ความคิดสร้างสรรค์ขณะเดียวกันยังคงไว้ซึ่งกลิ่นอายวัฒนธรรมเดิมผ่านวาทะกรรมการสื่อความหมาย เป็นผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้น คือ แห่ดาวในรูปลักษณะใหม่ที่ตอบสนองความต้องการคนกลุ่มใหม่ด้วย ต่อมากลายเป็นบรรทัดฐานของประเพณีแห่ดาวในการรับรู้ (Perception) ของผู้คน เพราะรูปแบบใหม่นี้ให้ประโยชน์แก่ชุมชนหลายด้านมิใช่เพียงการสืบสานรักษาไว้ซึ่งประเพณีอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่ม โดยการนำเอาสินค้า อาหาร ของที่ระลึก บริการ และกลิ่นอายทางวัฒนธรรมมาขาย ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนและเศรษฐกิจดีขึ้น การจัดประเพณีขึ้นทุกปีถือเป็นการผลิตซ้ำกระบวนการทัศน์คาทอลิกมีผลทำให้สามารถดำรงอยู่ได้ การให้ความสำคัญกับการเรียนคำสอนของเยาวชน การร่วมทำกิจกรรมของวัด การทำกิจกรรม BEC เป็นประจำ การร่วมงานประเพณีทุกอย่างของชุมชนก็เป็นกระบวนการผลิตซ้ำเช่นเดียวกัน เพราะเป็นการทบทวน เน้นย้ำ คุณค่าความสำคัญของค่านิยมทางศาสนาที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคมให้มั่นคงถาวรในโนอันสักผู้คนและเป็นแก่นแท้ของประเพณีแห่ดาว การปรับเปลี่ยนคุณค่า คือ การสร้างแห่ดาวให้สนองตอบในหลายมิติต่อชุมชน บุคคลภายนอก รัฐและเอกชนที่มีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา ชิตบัณฑิตย์ (2543) ศึกษาเรื่อง ประเพณีประติรูป การเกิดขึ้นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงโยทยา

อดีตของสังคมไทย กรณีศึกษา งานวิถีไท ภูมิปัญญาเพื่อการพึ่งตนเองและงานสงกรานต์วัดโพธิ์ท่าเตียน พบว่า การขายสินค้า สร้างจุดต่าง เป็นการนำภูมิปัญญามาสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการที่แปลกใหม่ ทำนองเดียวกับงานวิจัยของ ปราโมทย์ ภักดีณรงค์ (2548) ที่ศึกษาประเพณีประเพณี งานเทศกาลมหรพราโมทย์พื้นบ้านแม่แจ่ม พบว่า เทศกาลนี้จัดขึ้นทุกปี เป็นการผลิตซ้ำให้สำนึกในความเป็นไทย จุลลัญหยาเข้ามาในบริบทชาวบ้าน แต่มุ่งทำให้สอดคล้องกับรสนิยมนักท่องเที่ยวมากกว่า จากเนื้อความเบื้องต้นนำไปสู่การเกิดปรากฏการณ์การสร้างดาวที่มีขนาดใหญ่ หลากสีสัน หลากองค์ประกอบขึ้น ซึ่งเป็นพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน เพราะหากทำแล้วไม่ปรับเสริมประเพณีให้ดาวก็คงเป็นเพียงวิถีปฏิบัติดั้งเดิมที่นับวันจะเลือนหายไปตามคนรุ่นเก่า เช่นเดียวกับชุมชนคาทอลิกอื่นในประเทศที่กำลังเผชิญปัญหาเหล่านี้

สิ่งที่โดดเด่นในชุมชนท่าแร่ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีให้ดาวให้มั่นคงยิ่งขึ้น คือ 1) ความเป็นชุมชนชาวคริสต์ ที่มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต มีความแปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว เมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล บ้านเรือน สถานที่สำคัญ พื้นที่สาธารณะทุกแห่งจะถูกประดับด้วยดาวหางและไฟวิทยาศาสตร์รวมถึงต้นไม้ รั้วและกำแพงจะถูกจัดเตรียมเพื่อเข้าสู่เทศกาลทั้งหมด 2) การต้อนรับ เมื่อมีนักท่องเที่ยวบุคคลภายนอกเข้าไปจะได้รับการต้อนรับด้วยไมตรีจากชาวบ้าน 3) ตัวประเพณีมีความยิ่งใหญ่ มีรถแห่ดาวมาร่วมจำนวนมาก การแห่มี 2 รอบ รอบแรกแห่แบบขบวนผสม คือขบวนมีทั้งขบวนเดินเท้าและขบวนรถแห่ ขบวนเดินเท้าจะนำหน้ารถแห่จะตามหลังทำการแห่ในวันที่ 24 ธันวาคม ในบริเวณชุมชนและเข้ามาทำพิธีกรรมที่ศาลาการเปรียญวัดอาสนวิหารอัครเทวดามิคาแอล มีขบวนแห่ประมาณ 60 คันเรียกว่า แห่ดาวแบบดั้งเดิม

ผู้วิจัยเห็นว่า คำว่าดั้งเดิมตามความหมายของชุมชนหมายถึง 3.1) ขบวนแห่ที่ใช้วิธีการเดินเท้า 3.2) คำคืนวันที่ 24 อันเป็นวันเวลาเดิมที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ 3.3) ดาวมือถือ 3.4) การแสดงละครเทวดาและประกอบพิธีมิสซาเวลาเที่ยงคืน แต่ปัจจุบันสิ่งที่เรียกว่าแห่ดาวแบบดั้งเดิมมีการเพิ่มองค์ประกอบเข้ามาคือ รถขบวนแห่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนิยามแห่ดาวดั้งเดิมใหม่ว่าเป็นการแห่ดาวแบบผสม รอบที่สองคือแห่ในวันที่ 25 ธันวาคมบริเวณรอบตัวเมืองสกลนคร และเข้ามาประกอบพิธีกรรมที่สำนักมิสซัง การแห่มีเพียงรถดาวขนาดใหญ่อย่างเดียว มีจำนวน 200 กว่าคัน 4) มีระยะเวลาการจัดงานหลายวัน ซึ่งแต่ละปีจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับที่ประชุมจะกำหนด ส่วนใหญ่จะคาบเกี่ยวเอาวันที่ 24 และ 25 5) มีพิธีกรรมนี้คริสต์ชนที่มาร่วมงานได้ร่วมปฏิบัติ คือ การชมการแสดงละครเทวดาของเยาวชนในชุมชนท่าแร่และที่สำนักมิสซัง ปิดท้ายด้วยพิธีการสำคัญคือ พิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ กระทำเพื่อขอบพระคุณที่พระเจ้าส่งพระบุตรคือพระเยซูมาสละชีวิตเพื่อไถ่บาปแทนคริสต์ชนทั้งมวลตามคติความเชื่อ 6) มีกิจกรรมเสริมให้ผู้มาร่วมงานได้มีส่วนร่วม เช่น กิจกรรม DIY การแสดงประกอบดนตรีพื้นบ้าน นิทรรศการแสดงสินค้า OTOP การกินเที่ยวบนถนนคนเดินในชุมชน เป็นต้น สำหรับประโยชน์ของประเพณีแห่ดาวนั้นมีดังนี้คือ 1) เป็นพื้นที่ดึงดูดคนในชุมชนกลับมา ทำให้ครอบครัว ชุมชนได้ใช้เวลาด้วยกันอย่างพร้อมหน้า 2) เป็นพื้นที่ผลิตซ้ำซึ่งกระบวนทัศน์คาทอลิกเพื่อให้เกิดศรัทธาที่มั่นคงในใจของคริสต์ชน 3) เป็นการสนับสนุนงานด้านการเผยแผ่ให้เกิดกลุ่มศรัทธาใหม่ขึ้น 4) เป็นพื้นที่แสดงศักยภาพการบูรณาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ปฏิบัติการ การจัดการของผู้นำชุมชน คนในชุมชน รัฐและเอกชน 5) เป็นพื้นที่ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนและ คริสต์ชนอื่น 6) สร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น 7) เป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงคือชุมชนกล่าวโดยสรุป สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวนั้นมี 5 ประการ 1) สภาพแวดล้อม ทั้งชุมชนถูกตกแต่งเพื่อต้อนรับประเพณีแห่ดาว 2) ดาวมี 3 ขนาด ใช้ในวัตถุประสงค์ต่างกัน คือประดับบ้าน ถือแห่และจัดเป็นรถขบวนประดับด้วยแสงสี เทคโนโลยีที่ทันสมัยจัดให้สวยงามตามความคิดสร้างสรรค์ 3) มีการแห่ 2 รอบ คือในชุมชนท่าแร่และสำนักมิสซัง 4) มีระยะเวลาในการจัดหลายวัน 5) มีกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา กิตติจันทร์โรภาส (2554) ที่ศึกษาเทียนพรรษา รูปแบบการจัดการเพื่อสร้างความร่วมมือในการสืบสานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประเพณีแห่เทียนปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประกอบการประดิษฐ์ตกแต่ง เพื่อหวังชัยชนะการประกวด และคิดทำรำ เครื่องแต่งกายมาเพิ่มเติมในขบวนแห่ อันเป็นพลวัตการเปลี่ยนแปลงนำมาสู่อัตลักษณ์ประเพณีในปัจจุบัน

3. บทบาทผู้นำในการสืบสานธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว ตามจุดประสงค์ที่ 3 จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับผู้นำในหัวข้อนี้สามารถจำแนกอภิปรายได้เป็น 2 หัวข้อ คือ บทบาทผู้นำชุมชนในการธำรงอัตลักษณ์ และแผนการสืบสานประเพณีแห่ดาวโดยผู้นำชุมชน

3.1 บทบาทผู้นำชุมชนในการธำรงอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว

ผู้นำชุมชนท่าแร่สามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ แบบเป็นปัจเจกบุคคล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และแบบองค์กร เช่น เทศบาลตำบลท่าแร่ ททท.สำนักงานนครพนม ที่มีบทบาทสำคัญในประเพณีแห่ดาว ซึ่งผู้นำดังกล่าวสามารถนำมาจัดกลุ่มให้มีลักษณะเป็นทางการมากขึ้นได้ 2 ประเภทคือ ผู้นำทางการ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้นำไม่เป็นทางการ มีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา และผู้อาวุโส ในการจำแนกประเภทผู้นำเช่นนี้สอดคล้อง (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543, น.229) ที่ได้แบ่งผู้นำชุมชนออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ (Formal Leader) และผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leader) ผู้นำแบบเป็นทางการ เป็นผู้นำที่มีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ได้รับการคัดเลือก แต่งตั้งอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร โดยต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ในตำแหน่งอย่างครบถ้วน ส่วนผู้นำแบบไม่เป็นทางการ เป็นผู้นำตามธรรมชาติ คือมีภาวะผู้นำอยู่ในตัวเองแม้จะไม่มียศ ตำแหน่งการันตี แต่ก็สามารถนำพาผู้คนได้ ซึ่งสภาวะดังกล่าวเกิดจากการมีสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้ผู้คนไว้วางใจให้เป็นผู้นำทางความคิด การกระทำ เช่น ผู้อาวุโสในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้าน ที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ผู้ที่มีบทบาทต่อการสืบสานประเพณีแห่ดาวชุมชนท่าแร่มากที่สุดคือ เทศบาลตำบลท่าแร่ รองลงมาคือ ผู้นำปัจเจกบุคคล ด้วยเหตุที่ชาวท่าแร่มีโน้มน้าวมาร่วมกันในการปกป้องรักษาประเพณีแห่ดาวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพชนถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2542) ที่ทำการศึกษาดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ ชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งพบว่า ชาวมอญที่ตั้งถิ่นฐานในถิ่นเดิมมาต่อเนื่องยาวนานและได้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีสืบต่อมาหลายชั่วอายุคนนั้นเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความผูกพันและเป็นการผลิตซ้ำซึ่งกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในแง่ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นภาพสะท้อนความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันของชาวมอญ ด้านศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ชาวมอญทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา และนับถือผี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องผูกพันกับการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพทางคติความเชื่อที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันและด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย มีการยึดรูปแบบดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามยุคสมัย แต่หลักคิตความเชื่อยังคงมุ่งสู่จุดประสงค์หลัก และให้ความสำคัญตามความหมายที่บรรพบุรุษได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อมา

ความสำเร็จในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีแห่ดาวชุมชนท่าแร่ จังหวัดสกลนครนั้น พบว่า มีการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่คู่ชุมชนโดยนำเสนอวาทกรรมความเป็นดั้งเดิมและความอลังการของประเพณีแห่ดาว ให้เป็นสื่อสะท้อนภาพลักษณ์ชุมชน ในการจัดงานแต่ละครั้งมีประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

ผู้นำชุมชนจะต้องมีบทบาทในการสืบสานเป็นแนวทางที่ชัดเจน มีวิธีการที่จะประสานในด้านต่างๆ ที่จะส่งผลให้วัฒนธรรมดำรงอยู่ไว้ ดึงศักยภาพภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้ โดยไม่จำเป็นต้องรอการแต่งตั้ง ส่วนคนในชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือและเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีของตน กระตุ้นจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์และลงมือปฏิบัติให้เป็นส่วนหนึ่งในงาน ส่วนภาครัฐจะต้องเข้ามามีส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้วัฒนธรรมประเพณีแห่ดาวดำรงอยู่ ทั้งในด้านงบประมาณ และการให้ความรู้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.2 แผนการสืบสานประเพณีแห่ดาวโดยผู้นำ

อัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาวชุมชนท่าแร่ อำเภอมือง จังหวัดสกลนคร เป็นผลผลิตที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นมาเพื่อการบริโภค โดยมีการควบคุมจัดการด้วยการกำหนดสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ผ่านระบบการสร้างภาพตัวแทน ซึ่งเป็นภาพสะท้อนสังคม วัฒนธรรม ของท่าแร่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นมรดกทางวัฒนธรรมที่

ก่อกำเนิดขึ้นจากภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้จึงมีความแตกต่างและเป็นหนึ่งเดียวในประเทศที่สมควรได้รับการสืบทอด เพราะวัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวชี้วัดความเป็นอารยะของสังคมนั้นๆ

ผู้วิจัยเห็นว่าการสืบสานประเพณีแห่ดาวโดยผู้นำ เป็นการส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนได้แสดงศักยภาพความเป็นผู้นำของตนออกมาอย่างเต็มที่ ด้วยการเข้ามาแสดงบทบาทในกลไกการสืบสาน ถึงแม้จะไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะกรรมการที่มาจาก การแต่งตั้งก็ตาม แท้จริงแล้วผู้ที่มีส่วนในกระบวนการสืบสานมิได้มีเพียงผู้นำเท่านั้น แต่ต้องเป็นสมาชิกในชุมชนทุกเพศวัย หน่วยงานภาครัฐ เอกชนจากภายนอก รวมถึงนักท่องเที่ยวด้วย ที่ต้องประสานความร่วมมือในด้านแรงงาน แรงทุนทรัพย์ องค์ความรู้ ในการบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ประเพณีแห่ดาวออกมาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ร่วม ขณะเดียวกันก็ยังคงอัตลักษณ์ของประเพณีไว้อย่างเหนียวแน่น อย่างไรก็ตามในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเพียงผู้นำเท่านั้น ซึ่งในกระบวนการสืบสานผู้นำควรผลักดันตนเองให้มีบทบาทดังนี้

1. บทบาทในการอนุรักษ์

การรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว การรักษาในงานวิจัยนี้คือการอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การปกป้องรักษาไว้ทำนุบำรุง อนุรักษ์ไว้มิให้สูญหายคอยดูแลเอาใจใส่มิให้ถูกทำลาย และบูรณะซ่อมแซม มีความสอดคล้องกับ (เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2528, น.9) ที่ให้ความหมายการอนุรักษ์ ว่าเป็นการสร้างสรรค์ การรวบรวม การสงวน การรักษาไว้ การใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน การทดแทนและการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมใน ทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต จะสืบทอดประเพณีแห่ดาวให้เป็นสมบัติของชุมชนได้ ต้องทำการเฝ้าระวัง ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นขณะเดียวกันก็ต้องทำการแก้ไขหรือซ่อมแซมส่วนที่บกพร่องเพื่อให้ยังคงความบริสุทธิ์มากที่สุด แผนการอนุรักษ์นั้นต้องทำเป็นขั้นตอน โดยมีผู้นำทั้ง 2 ประเภทเป็นแกนนำพร้อมกับประสานความร่วมมือกับสมาชิกและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดำเนินการดังนี้

1) ทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นในกระบวนการสืบสาน เช่น การประดิษฐ์ดาวมือถือ ดาวหาง และดาวใหญ่ การจัดตกแต่งขบวน การเรียนรู้แนวคิด รูปแบบแห่ดาวแบบดั้งเดิมและแห่ดาวปัจจุบัน การบูรณาการความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีวัตถุประติมากรรมที่หลากหลาย

2) ฝึกอบรมเด็กเยาวชนและประชาชน โดยภาครัฐ เอกชน นักวิชาการให้การสนับสนุนทางด้านความรู้งบประมาณ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มีความชำนาญ

3) การทำสื่อประชาสัมพันธ์ คือ ประชาสัมพันธ์โครงการฝึกอบรมและหลักสูตรเพื่อกระจายข่าวสารไปยังเครือข่ายที่สนใจเข้าร่วม และประชาสัมพันธ์งานประเพณี ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งตัวประเพณี พื้นที่จัดงาน และวันเวลาในการจัดเป็นต้น

4) จัดลานวัฒนธรรม เวทีสำหรับเด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไป ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับท้องถิ่น เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีพื้นที่แสดงออกซึ่งเป็นผลเกิดจากการเรียนรู้ฝึกฝนตามหลักสูตร เช่น การแสดงรำดาว การร้องเพลงประสานเสียง การแสดงละครเทวดา การจัดประกวดดาวประดิษฐ์และแห่ดาวสำหรับเด็กเยาวชน เป็นการสร้างแรงจูงใจดึงดูดความสนใจให้เด็กเยาวชน ประชาชนทั่วไปได้ให้ความสำคัญกับงานประเพณีแห่ดาว (เอื้องฟ้า ถาวรรัช, 2555)

5) ตั้งกลุ่มอนุรักษ์การประดิษฐ์ดาว เป็นสิ่งที่ชุมชนทำแล้วควรกระทำให้เป็นการเร่งด่วน เพราะในปัจจุบันใน 12 ชุมชนมีกลุ่มทำดาวเพื่อแห่เพียง 2-3 กลุ่มเท่านั้น และแต่ละกลุ่มจะมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ มีจำนวนสมาชิกที่ไม่แน่นอน หมู่ 1 ลักษณะกลุ่มเป็นการรวมตัวกันของเยาวชน 10-15 คน ส่วนหมู่อื่นเป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านที่ว่างเว้นจากการงาน และมีความสามารถด้านการประดิษฐ์การตกแต่งประดับ บางชุมชนทำดาวและขบวนแห่ไม่เป็นกลุ่มของเยาวชนหมู่ 1 จึงมีการรับจ้างจัด ในแง่การอนุรักษ์ถือว่ามิช้องใจเพราะมีผู้ที่ทำดาวและขบวนแห่จำนวนน้อยหากเทียบกับปริมาณสมาชิกในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการสูญหายของภูมิปัญญาการประดิษฐ์ดาว ดังนั้นแต่ละชุมชนจึงต้องมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกกลุ่มควรมีคนทั้ง 3 วัยเป็นสมาชิกได้แก่ เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนขององค์ความรู้ เทคนิค คติความเชื่อค่านิยม ความไว้วางใจ และความร่วมมือและถ่ายทอดส่งต่อให้คนรุ่นใหม่

6) ทำการอนุรักษ์หลายมิติควบคู่กันไป เนื่องจากแห่ดาวเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาและการท่องเที่ยวของโลกนิยม สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวปัจจุบันเป็นสิ่งสะท้อนถึงความหลากหลายด้านแนวคิด รูปแบบ เนื้อหา วิธีการ จึงต้องทำการปกป้องรักษา แก่ไขในสิ่งเหล่านี้ที่เป็นหนึ่งใน 3 ของอัตลักษณ์ชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องสร้างสมดุลทางอัตลักษณ์ด้วยการอนุรักษ์วิถีชีวิตคาทอลิกและสถาปัตยกรรมชุมชน เพราะทั้ง 3 เชื่อมประสานสนับสนุนกันและกันอยู่ เป็นลักษณะพิเศษที่ทำให้ชุมชนท่าแร่มีความความเข้มแข็งยืนหยัดอยู่ได้

7) เน้นความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และประชาชน แห่ดาวเป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือที่รัฐและเอกชนเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของประเพณี การทำงานร่วมกันต้องมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล การจัดการ การปฏิบัติงาน เพื่อเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดด้อย สร้างโอกาส ขจัดอุปสรรค ที่มีผลต่องานให้มีราบรื่นตามความคาดหวังของทุกฝ่าย ด้วยเหตุที่ต้องอาศัยกันและกัน จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจ ให้เป็นเอกภาพในเบื้องต้น ประนีประนอมขณะปฏิบัติงาน จะทำให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์แห่ดาวมีประสิทธิภาพ

8) ไม่ควรมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเดียว เพราะหากมุ่งในมิติเดียวจะทำให้คุณค่าทางคติความเชื่อเสื่อมถอย เพราะผู้จัดงานจะมุ่งตอบสนองความสนุก บันเทิง จัดงานเชิงบริโภคนิยม ทำให้แนวคิด รูปแบบ วิธีการ เนื้อหาประเพณีผิดเพี้ยนไป นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมผู้คน มีต่อบรรทัดฐานของชุมชน เสี่ยงต่อการสูญเสียอัตลักษณ์ ฉะนั้นการคงไว้ซึ่งแก่นความเชื่อหลักและผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง ในเวลาเทศกาลและในเทศกาล จึงเป็นการสร้างดุลยภาพทางจิตนิยมและบริโภคนิยมให้สมดุลกัน

2. บทบาทในการสืบสาน

กระบวนการสืบสานหรือการสืบทอด (Inheritance) คือ กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากคนในชุมชน ชัดเจนที่สุดคือพ่อแม่สอนลูกว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เป็นการสอนถึงพฤติกรรมและถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ การถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณี คือสอนให้คนรุ่นหลังได้รู้ระบบสัญลักษณ์ของชุมชน ที่มีการตกลงกันไว้ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง ซึ่งเป็นหลักยึดของสมาชิกชุมชนถือปฏิบัติจนกลายเป็นบรรทัดฐานและค่านิยม บรรทัดฐานคือ แนวทางการปฏิบัติที่สมาชิกส่วนใหญ่ยึดถือ ค่านิยม คือ ความคิดและแนวปฏิบัติที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็น ว่าถูกต้องดีงาม กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีนั้นประกอบด้วย 1) แนวคิด (Concept) การสืบทอดแนวคิดหลักของประเพณี 2) รูปแบบ (Form) สืบทอดรูปแบบของประเพณีให้มีกลิ่นอายดั้งเดิมไว้ 3) เนื้อหา (Content) การสื่อความหมายในแนวคิดและรูปแบบ 4) วิธีการ (Method) ขั้นตอนการดำเนินงานประเพณี การสืบทอดพิจารณาได้ 3 มิติ คือ มิติบุคคล (Human) สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง มิติพื้นที่ (Space) สืบทอดจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และมิติเวลา (Time) สืบทอดจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกเวลาหนึ่ง (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2561) สำหรับประเพณีแห่ดาวเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนท่าแร่ที่เชิดชูความเป็นคริสต์ศาสนาออกมาในลักษณะการประยุกต์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากมาท่องเที่ยวเพื่อร่วมสัมผัสบรรยากาศแห่งความเชื่อ ขบวนแห่ตระการตา และร่วมเฉลิมฉลอง การสืบสานในงานวิจัยนี้จึงหมายถึง การส่งต่ออัตลักษณ์ของประเพณีแห่ดาวไปยังคนรุ่นต่อไป ซึ่งในที่นี้จะเจาะจงเฉพาะมิติของผู้นำชุมชนเท่านั้น ประกอบด้วย

1) เผยแพร่ประเพณีแห่ดาวและการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ หมายถึง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการที่ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ประเพณีแห่ดาวเป้าหมายของการเผยแพร่นี้มี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มวัฒนธรรมเดียวกัน คือกลุ่มคริสต์ดั่งในเขตปกครองของสำนักมิสซังและนอกเขตปกครองทั่วประเทศ เพื่อให้ได้รู้ว่ามีมีการจัดงานเทศกาลขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ 2) กลุ่มบุคคลต่างวัฒนธรรม ให้ได้รู้ถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของจังหวัดสกลนครผ่านประเพณีแห่ดาว และนำเสนอภาพลักษณ์ท่าแร่ในมิติทางวัฒนธรรม สร้างการรับรู้ใหม่แก่กลุ่มคนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่และนอกพื้นที่ ใช้การประชาสัมพันธ์เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ ป้ายโฆษณา เมื่อนำมาใช้ประเพณีแห่ดาวจะเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเป็นขั้นตอนที่ผู้นำชุมชนต้องผสมผสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เอกชนในการดำเนินการ

2) จัดตั้งกลุ่ม เช่นเดียวกับการอนุรักษ์ เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากฐานสู่ฐานซึ่งเป็นกระบวนการสืบสานที่สำคัญ โดยผู้นำชุมชนต้องผลักดันให้ทุกชุมชนจัดตั้งกลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ขึ้น และนำหลักสูตรกิจกรรมที่จัดทำขึ้นในขั้นตอนการอนุรักษ์มาให้กับกลุ่มได้ศึกษา นำไปปฏิบัติให้เหมาะสม

3) ฝึกอบรมเสริมทักษะ องค์ความรู้และการบูรณาการเพื่อสร้างความมั่นใจและความชำนาญ สามารถนำองค์ความรู้มาต่อยอด สร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์เดิมไป เป้าหมายคือกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น และขยายผลไปยังบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่ม โดยสร้างแรงจูงใจดึงให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งให้ได้

4) สร้างเครือข่ายทางประเพณีแห่ดาว ในระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับมิสซัง เพื่อให้แต่ละชุมชนนำแนวคิด รูปแบบ วิธีการแห่ดาวของท่าแร่ไปจัดในพื้นที่ชุมชนของตน เพื่อรักษาคติความเชื่อทางศาสนา การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนคาทอลิกและก่อให้เกิดความสามัคคีที่เกิดในชุมชน เมื่อเครือข่ายเกิดขึ้นแต่ละมิสซังจะจัดงานรูปแบบเดียวกันหรือปรับให้มีเอกลักษณ์ตามแบบฉบับของแต่ละพื้นที่ที่ยอมรับได้แต่ต้องคงไว้ซึ่งหัวใจของประเพณี แห่ดาวจะสามารถหาเหตุโดยง่าย

5) การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในแง่การจัดการและการปฏิบัติการ เพื่อให้งานแห่ดาวประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง เทศบาลควรปรับบทบาทตนให้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังแทนการทำงานเบื้องหน้า จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณี การเข้ามาของหน่วยงานรัฐ เอกชน ควรอยู่ในสถานะเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการทางการท่องเที่ยว ทุกฝ่ายต้องให้การสนับสนุนที่เอื้อต่อกัน โดยอาศัยการประนีประนอมในการทำงานเพื่อตักตวงภาพของประเพณีแห่ดาวออกมานำเสนออย่างเต็มที่

แนมโน้มของประเพณีแห่ดาวที่พบจะต้องมีพัฒนาการต่อไปอย่างต่อเนื่อง การต่อยอดเพื่อการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ผู้นำต้องคิดเพื่อเป็นการเตรียมตัวรับมือไว้ เพื่อมิให้ประเพณีแห่ดาวสูญหายไป การพัฒนาจึงเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ ไว้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ประเพณีแห่ดาวออกมาในรูปแบบใด ซึ่งแห่ดาวมีการเปลี่ยนรูปแบบโดยตลอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในด้านแนวคิด ที่จัดงานเพื่อสนองความต้องการทางการท่องเที่ยว ทำให้รูปแบบ เนื้อหา พิธีการของประเพณีเปลี่ยนรูปไป อย่างไรก็ตามถึงจะเปลี่ยนไปแต่แก่นแท้ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมยังคงปรากฏให้เห็นได้ สิ่งที่ต้องพัฒนา ได้แก่ การจัดการและปฏิบัติการ เนื่องจาก 2 อย่างนี้มีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและนโยบายรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้มีการผันแปรไปในแต่ละปี

การจัดการ (Management) คือ การจัดการกิจกรรมใดๆก็ตาม ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) การวางแผน (Planning) ว่าจะทำอะไร ทำไมต้องทำ ทำที่ไหน ใครทำ และทำอย่างไร 2) จัดเตรียมคนและสถานที่ (Organizing) ตามที่วางแผนไว้ให้พร้อม 3) การลงมือทำ (Implementing) คือให้ลงมือปฏิบัติตามแผนและสถานที่ 4) การประเมินผล (Evaluation) เพื่อให้รู้ว่าการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น มีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

1) แนวคิด มีการสอดแทรกแนวคิดรองเพื่อสร้างจุดประสงค์ที่หลากหลายขึ้น อันจะตอบสนองความต้องการของคนหลายกลุ่ม เช่น ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายขยายผลการเผยแพร่ การสร้างความสามัคคีและเข้มแข็งในชุมชน การสร้างให้เป็นชุมชนมรดกทางวัฒนธรรม เป็นต้น ขณะเดียวกันแนวคิดหลักก็ยังคงยึดไว้อย่างเหนียวแน่นไม่เปลี่ยนแปลง

2) รูปแบบ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบแห่ดาวให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายแต่ละปี เช่น 1) นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เพราะวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีสมัยใหม่มีความสวยงามที่มีประสิทธิภาพสูง มีความหลากหลาย ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในขบวนแห่และระบบการปฏิบัติงานได้ ดังนั้นจึงควรมีให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประกอบ ต้องให้ความรู้ฝึกฝนคนในชุมชนให้รู้เท่าทัน ให้มีความชำนาญในเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ด้วยการสนับสนุนของรัฐและเอกชน 2) ขบวนแห่ มีการจัดองค์ประกอบเสริมเข้าไป เพื่อสร้างความแปลกใหม่เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้าร่วม 3) กิจกรรมเสริม รัฐ เอกชน และชุมชนต้องสร้างกิจกรรมขึ้น หรือประยุกต์ให้มีความน่าสนใจในแต่ละปี ให้ครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการบริโภคของผู้คน คือ กิน เที่ยว โดยนำเสนอความเป็นท้องถิ่นเป็นชุมพลทางทรัพยากรและวัฒนธรรมท่าแร่อยู่แล้ว

3) เนื้อหา สร้างเนื้อหาที่มีความสอดคล้องเชื่อมประสานกันระหว่างศาสนนิยมและโลกนิยมและนำเสนอออกมาในรูปของกิจกรรม ใช้วิธีการสร้างเรื่องราวให้รับรู้และสัมผัสได้

4) วิธีการ พิธีการในแต่ละช่วงมีการปรับให้เหมาะสม รูปแบบประเพณี เช่น การแห่ดาว การแสดงละครเทวดา พิธีมิสซา ที่จัดเฉพาะตอนค่ำเพราะมีปัจจัยด้านแสงสว่างมาเป็นตัวช่วยให้ชวนให้มีความสวยงามและโดดเด่น ขณะที่การแสดงละครก็ต้องต่อจากพิธีแห่และปิดท้ายด้วยการประกอบพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ กิจกรรมอื่นก็สามารถปรับได้ตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป แผนการสืบสานประเพณีแห่ดาวโดยผู้นำของชุมชนท่าแร่ นั้น ผู้นำต้องทราบบทบาทของตนให้มีความเด่นชัดเป็นผู้นำในการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ และรับผล และต้องให้การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนทุกเพศวัยเข้าร่วมในกระบวนการจัดงานในด้านการจัดการและปฏิบัติการ เพื่อสร้างความสามัคคี แรงจูงใจและจิตสำนึกที่ดี ทำให้คนทุกเพศวัยมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและพร้อมสืบต่อด้วยความเต็มใจ ชุมชนต้องเป็นแม่ข่ายหลักในการกำหนดทิศทางของประเพณีว่าจะให้เป็นไปในทิศทางใด มีองค์ประกอบได้บ้าง สื่อความหมายอย่างไร ขณะที่หน่วยงานองค์กรต่างๆ เป็นเพียงผู้สนับสนุน ส่งเสริม ทำหน้าที่ในการเป็นที่เลี้ยงเท่านั้น เพราะเมื่อใดที่ชุมชนสูญเสียบทบาท ความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่าประเพณีจะค่อยๆ เลือนหายไป จากนั้นความสำคัญจะถูกตีความหมายใหม่ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเห็นกระพริตกว่าแก่นแท้ เพื่อให้แห่ดาวยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนต้องเป็นผู้นำ ในระดับหน่วยย่อยของชุมชนต้องมีกระบวนการผลิตซ้ำทางคติความเชื่อ เพื่อให้คนในชุมชนทุกเพศวัยได้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญอันเป็นการทำความเข้าใจตนนำไปสู่การให้คุณค่าความสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามการเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี จะก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ เช่น การสืบทอดภูมิปัญญา การสร้างเครือข่าย การเผยแพร่องค์ความรู้ ตามทัศนะของ บุษบา กิตติจันทรโรภาส (2554) กาปฏิบัติอย่างเป็นทางการ คือการใช้แนวคิดการจัดการอันเป็นแนวคิดของโลกนิยมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการเสริมอัตลักษณ์ โดยใช้องค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ประสบการณ์ของชุมชนมาประกอบกันสร้างแบบแผนให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนา สื่อความหมายให้ตรงกับคติความเชื่อมากที่สุด ปฏิบัติอย่างมีพิธีกรรม คือการ ถวายทาน แต่งเติม กิจกรรมอื่นๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาจะให้ผดืดยื่นไปจากเดิมไม่ได้ เพราะเป็นหนึ่งในหัวใจของประเพณี พร้อมกับนำกำหนดการมาใช้เพื่อเรียบเรียงกิจกรรมให้ดำเนินไปเป็นขั้นตอนตามแผนงาน ทั้งหมดต้องอาศัยปัจจัย 2 ส่วน คือ ทรัพยากรมนุษย์และระบบการจัดการสมัยใหม่ นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างและเพิ่มคุณค่า จัดหาทุนสนับสนุนจะเป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาวให้ยิ่งใหญ่ โดดเด่น พร้อมทั้งจะดำรงอยู่และได้รับการสืบสานต่อไปภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1. ชาวท่าแร่ จังหวัดสกลนครควรได้นำแนวทางการสืบสานจากงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการสืบสานประเพณีแห่ดาว

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ผลจากงานวิจัยนี้เป็นสารสนเทศในการสนับสนุนส่งเสริมการสืบสานประเพณีแห่ดาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ประเพณีแห่ดาวมีการเปลี่ยนแปลงไปนั้น เกิดจากอิทธิพลของกระแสความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง มีการรับวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามา และละเลยในประเพณีของชุมชน ดังนั้นจึงควรศึกษาพลวัตการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของประเพณีแห่ดาวชุมชนท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพื่อสืบหาว่ามีเงื่อนไขอะไรบ้าง

2.2 ปัจจุบันประเพณีแห่ดาวมีพัฒนาการสูง และได้รับการจับตามองจากนักวิชาการ นักท่องเที่ยวว่าแห่ดาวในปัจจุบันถือว่าประสบความสำเร็จแล้วหรือยัง ถ้าถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว ควรทำการศึกษาว่ามีอะไรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในกระบวนการสร้าง ดำรงไว้และสืบสาน อัตลักษณ์ประเพณีแห่ดาว

2.3 ควรทำการศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อความร่วมมือของผู้นำชุมชน รัฐ และชาวท่าแร่ในการสืบสาน ประเพณีแห่ดาว

2.4 ควรทำการศึกษาประเพณีแห่ดาวด้วยแนวคิดมิติอื่นๆ อาทิเช่น แนวคิดทางเศรษฐกิจ ทางสังคม หรือการเมือง เพื่อจะให้เห็นภาพประเพณีแห่ดาวในหลากหลายมิติ

เอกสารอ้างอิง

- เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2528). *การอนุรักษ์และพัฒนาประเทศไทยในการอนุรักษ์ธรรมชาติในประเทศไทยในแง่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: ชูติมาการพิมพ์.
- เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์. (2549). *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชนิดา ชิตบัณฑิต. (2543). การท่องเที่ยวไทย อุตสาหกรรมการขาย สังคมอุดมคติในโลกทุนนิยม. *วารสารธรรมศาสตร์*, 26(3), 72-102.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. *การสืบทอดทางวัฒนธรรม (Cultural inheritance) ที่ประสบความสำเร็จ*. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2561. จาก <http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>.
- บุษบา กิตติจันทร์ภาส. (2554). *เทียนพรรษา รูปแบบการจัดการเพื่อสร้างความร่วมมือในการสืบสานประเพณีแห่เทียนพรรษาของชุมชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, จังหวัดอุบลราชธานี.
- ปราโมทย์ ภักดีณรงค์. (2548). *การเมืองสุนทรียภาพผ้าขึ้นดินจากแม่แจ่ม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). *กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เมทินา อุทาส. (2552). *พัฒนาการและการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ ชุมชนวัดโรมันคาทอลิก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยบูรพา, จังหวัดชลบุรี.
- สุดใจ แก้วแว. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีสงกรานต์ของชุมชนมอญ ตำบลเจ็ดริ้ว อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร กับชุมชนมอญ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, จังหวัดนนทบุรี.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2542). *การดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวมอญ กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุตตรา มาลาวาล. (2558). *อัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของชุมชนคาทอลิกอาสนวิหารแม่พระบังเกิด บางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยบูรพา, จังหวัดสมุทรสงคราม.
- เอื้องฟ้า ถาวรรัช. (2555). *การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปกรรมแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง รำตอง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี.
- อำพร ปวงรังสี. (2551). *กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา ประเพณีแข่งเรือ ชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทระดับบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, จังหวัดน่าน.
- Chansiri, Disaphol. (2006). Overseas Chinese in Thailand : A Case Study of Chinese Emigres in Thailand in the Twentieth Century. *Dissertation Abstract International*, 66(12), 24-26.
- Hobsbawm, Eric., & Ranger, Terence. (1983). *Terrence. The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge University press.
- Koonphol, Suwitch. (2016). *Prapenee Hae Tian Pansa Kue Phumpunya Thongtin*, (In Thai) [The Candle Festival is a Local Wisdom 2011. Retrieved February 17, 2018, from http://guideubon.com/news/view.php?t=34&s_id=4&d_id=4